

L'HORTA

EN DEFENSA DE L'HORTA DE LLEIDA

ADRIÀ DRAGO, JOSEP M. PUIGDEMASA, IGNASI ALDOMÀ

El creixement urbanístic de les ciutats europees en els darrers cent cinquanta anys s'ha menjat el seu entorn agrari, els camps dels seus encontorns que alimentaven fins aleshores la mateixa ciutat i que eren la base, en certa manera, de la seva potència econòmica històrica. No ha estat un procés incruent o mut: molts consideraren que la vida a les aglomeracions industrials presentava bastants inconvenients i que s'havia de vetllar pel manteniment de l'agricultura i els boscos. La resposta més significativa o, com a mínim, la més coneguda i influent, vingué de l'anglès Sir Ebenezer Howard, que el 1898 publicà l'obra que propugnava les ciutats jardí com a opció col·lectiva de futur: una ciutat nova menys densa, que integrava els espais oberts i l'activitat manual del camp amb la indústria i els serveis avançats de la ciutat moderna. Les seves propostes, que s'impregnaven també d'una opció social cooperativa, desembocaren en un moviment social específic i tingueren els seus seguidors, també a Catalunya, que adaptaren l'ideari a les circumstàncies de cada moment i país.

Els plantejaments, en certa manera utòpics, de la construcció de ciutats jardí queden bastant lluny, però l'esperit no ha deixat de ser present i, en els temps moderns, podem dir que s'ha traslladat als espais de contacte entre la ciutat i el camp, a la crítica de la urbanització massiva i indiscriminada dels espais de l'entorn rural. A l'àrea metropolitana de Barcelona reaccionaren els pagesos que, amb la complicitat dels ajuntaments del Baix Llobregat, crearen el Parc Agrari del Baix Llobregat, una protecció afegida per preservar les darreres hectàrees de la històrica hortofructicultura del delta del Llobregat. Al Vallès i al Maresme, altres iniciatives semblants han avançat també en la preservació d'espais similars, com Gallecs o les Cinc Sènies.

Més enllà de l'àrea metropolitana, les ciutats mitjanes han tingut també el seu procés de reflexió i crítica respecte al consum continuat d'espai de la ciutat i de l'encaix d'aquest consum amb el dels nuclis veïns. A la Catalunya Vella, els pagesos, amb la Unió de Pagesos al capdavant, impulsaren un tipus de normativa genèrica que inclogui la preservació dels espais agraris com a mecanisme general de defensa davant dels nous creixements urbans i les implantacions en sòl no urbanitzable, a la manera dels espais naturals que ja gaudeixen de protecció. Algunes ciutats han concretat propostes a la seva pròpia escala i Manresa, per exemple, incorporà al seu planejament urbanístic un model d'anella verda que ha tingut difusió a Europa i que consisteix a garantir un contínuum verd a l'entorn de la ciutat, amb vocació de corredor natural circular que marca uns límits a la localitat.

Lleida, amb un gran terme i una extensíssima horta, encara no ha encarat directament la seva preservació. La corona verda de la ciutat és evident i funciona més o menys correctament: els instruments de gestió urbanística han estat fins ara els habituals, sense figures ni atenció específiques. Però la pressió urbana ha tingut la seva incidència negativa, i la continuarà tenint, a través d'instal·lacions, infraestructures i activitats que contribueixen a urbanitzar l'horta i col·lideixen amb l'activitat agrària. Alguna resposta cal donar-hi.

El projecte d'enllaç de la variant sud de la ciutat amb la variant nord fou un d'aquests exemples de conflicte camp-ciutat que generà respostes urbanes i el posicionament de l'horta. Molts dels habitants de Ruffa entengueren que l'enllaç proposat trinxava la partida i no era la solució més correcta al problema plantejat, i per això nasqué la Plata-

Partida de Rufeia de l'Horta de Lleida.

forma de l'Horta, que tingué un èxit notable a l'hora de fer arribar els seus plantejaments a la ciutadania i als àmbits de decisió polítics. L'enllaç de la variant sud plantejat quedà aturat i hi ha altres solucions alternatives sobre la taula que algun dia hi podrien tenir algun paper.

Pot semblar que la construcció d'una gran carretera d'enllaç com la plantejada a Rufeia no té, en principi, directament a veure amb la integració entre espai urbà i horta que ens preocupa, però sí. Primer, pel gran consum d'espai; segon, pels efectes barrera; tercer, per les expectatives especulatives generades... L'encaix de qualsevol nova infraestructura en el *genius loci* de la ciutat i la seva horta és fonamental per reduir-ne l'impacte i encaixar-la correctament.

Més enllà de la batalla concreta de la variant sud, el que ens deixaren les jornades i la mobilització generada per la Plataforma de l'Horta, que tingueren els episodis centrals a l'entorn del 2007, és la incorporació d'un missatge nou (o, si es vol, l'adaptació de l'antic missatge de Sir Ebenezer Howard als temps actuals) per animar la gent que viu a l'horta i animar també l'actuació en aquesta de la Paeria i la resta d'administracions públiques. Dos són els eixos fonamentals per contenir i encarrilar les principals problemàtiques que planteja l'horta lleidatana:

1r. Potenciar el valor afegit territorial de l'agricultura per fer front al deteriorament de l'agricultura tradicional de

l'horta. Horts familiars, agricultura social, agricultura biològica, promoció dels hortolans, mercats de barri, productes locals a les escoles... Moltes d'aquestes iniciatives han estat assumides per la Paeria i tenen bones possibilitats de desenvolupament.

2n. Controlar i orientar les pressions urbanitzadores que arriben des de la ciutat. Tan o més important que l'existència de normativa específica és la gestió, dia a dia, de les interferències que distorsionen l'activitat a l'horta. La gestió no és fàcil perquè l'Horta de Lleida és gairebé com una ciutat, una ciutat jardí on viuen més de 5.000 persones, habitualment. De la consciència d'aquestes persones depèn, doncs, que la ciutat jardí funcioni d'una manera ben integrada amb el medi.

L'Horta de Lleida ha estat des de sempre un espai indestriable de la ciutat, un element central de la seva mateixa personalitat. Els lleidatans, tant si viuen a l'horta com si no hi viuen, han de trobar la manera perquè així continuï sent i perquè l'horta continuï donant els arguments que alimenten la nostra ànima col·lectiva:

“Allí, més bells encara que els parcs en primavera,
els camps humils i alegres s'obren al capaltard;
en el seu gran repòs l'ànima es fa lleugera
com enmig de la vasta paciència del mar.”

(Màrius Torres, *Molt lluny d'aquí*, 1939)